

Litha – a nyári napforduló ünnepe

Korábbi írásainkban már elemeztük néhány rendkívül népszerű pogány eredetű ünnep valós tartalmi lényegét, amelyek által belátást nyerhettünk pl. a Halloween, vagy Május 1.-e valós jelentőségébe és üzenetébe. Ebben az írásban egy további ilyen közkedvelt pogány eredetű és tartalmú ünnep bemutatására kerül sor, ez a *Litha*, vagy ahogyan az ünnepet Magyarországon ismerik: Szent Iván éjszakája. A nyárközépi napforduló megünneplése a napimádathoz és a termékenységhez köthető ősi pogány vallási rítusok máig fennmaradt és közkedvelt hagyatéka. Ez az ünnep sok szempontból is jelentős volt a korai pogány kultuszokban, s ahogy az már a pogány ünnepek esetében lenni szokott, „keresztény” ünneppé vált.

Isten Egyházának Gyülekezetei

Church of God

Email: p.poli@lycos.com

Copyright © Póli Pál, Isten Egyházának Gyülekezetei 2017

Minden jog fenntartva. A honlapon található kiadványok szabadon másolhatóak és terjeszthetőek, amennyiben a teljes szöveg, változtatás vagy törlés nélkül kerül másolásra illetve terjesztésre. A kiadó nevét, címét és a kiadási jogot fel kell tüntetni. Ár nem számítható fel érte. Kritikai hozzászólásokhoz és elemzésekhez felhasználhatók rövid kivonatok vagy

Litha – a nyári napforduló ünnepe

A nyári napforduló alkalmával a Nap az égbolt legmagasabb delelési pontján áll, így ez egyféle csúcspontja az évnek, hiszen innentől már egyre rövidülnek a nappalok a következő napfordulóig. Ezen a napon – Június 21.-én – az év leghosszabb nappalát és legrövidebb éjjelét élhetjük meg évről-évre. A természet – különösen az északi féltekén – ilyenkor szépsége és ereje teljében van, a földek termésekben bővelkednek, aminek learatása után az emberek élvezhetik a betakarított termést és a munkák szünetelését. Az év leghosszabb napja egyebek mellett a „fény diadalát” jelképezte és az év legrövidebb éjjelén a *baálfire* tüzek meggyújtásával ezt a diadalt kívánták jelképesen maximalizálni. A különböző kultúrákban más-más néven nevezik ezt a napot, így Lithának, vagy Junónak, Napisten havának és Nyárelőnek egyaránt. A természetes világosság és sötétség „harcának” ugyanakkor meg volt a maga szellemi aspektusa is. Az este meggyújtott tűz a megtisztulást és az újjászületést is jelképezte, emellett távol tartotta a

gonosz szellemeket, amelyeknek ezen az éjszakán nem volt hatalmuk az emberek felett. Az ünneplők körbetáncolták az örömtüzeket és égő fáklyákat lengetve járták be a termőföldeiket a bőséges termés érdekében (a nyárközépén a termés már lassan megérett az aratásra). Azt tartották, hogy ezen az éjszakán az emberek szinte mágikus, varázslatos erővel rendelkeznek, az ekkor leszedett réti virágoknak és herbáriáknak pedig gyógyító és termékenyítő hatást tulajdonítottak, amelyek nem csak az embereket tisztították meg, hanem az állataikat, sőt, még a földjeiket is. Közkedvelt szokás a nyárközép ünnepén beszedett ruta, édes répa és bazsalikom növényeket apró csomókba kötni és kis fehér ruhatasokba helyezni, amit aztán zsebre téve amulettként hordozhattak egész éven át. Ez a bűbáj és termékenység napja volt, amikor a vágyak beteljesülnek, így az ünnepség alatt előszeretettel kötöttek házasságokat vagy éltek nemi életet az utódfogantatás céljából. Mivel a Litha (nyárközép) idején a Nap a Rák jegyébe lép - ami az asztrológiában egy **„vízi jegy”** -, így az ünnep nem csak a tűz, de a víz, a folyók, patakok, források, stb., ünnepe is egyben. Ezért tehát a szent forrásoknak és kutaknak ilyenkor ugyancsak nagyobb gyógyító erőt tulajdonítanak.

Mindezek mellett a druidák a Föld és az Ég, a természetes és természetfölötti nászának tartották ezt a napot, amikor is a révületbe esett egyén a testét elhagyva képes kilépni az univerzumba, vagy ellátogatni a holtak birodalmába, ahol a halottakkal kommunikálhat és útmutatást kaphat tőlük a jövővel kapcsolatban. Noha csaknem minden nép köreiben megtalálhatók a Bábelből származó és magukkal vitt őspogány hagyományok sajátos, helyi, modernebb verziói, **a skandináv, a kelta és az angolszász országok pogány eredetű népszokásait a druidák által közvetített kánaáni Baál kultuszából átvett elemek dominálják.** Ugyan ez mondható el a számtalan, modernebb keletű újpogány mozgalomra is. Ennek oka az, hogy éppen e bálványimádat miatt szétszórt izraelita törzsek jelentős elemei megőrizték ezen hagyományokat hosszú idővel az után is, hogy **Északnyugat Európa területeire költöztek.** Ez azoknak a köztük élő Baál papoknak köszönhető,

akik később druidákként lettek ismertté. Az eredeti druidák tehát az egykori Baál papok utódai, illetve megfelelői voltak és a nyugat-európai, valamint észak-amerikai újpogány tradíciók elsősorban a kelta, illetve druida hagyományokra épülnek. Emiatt e kultúrkörben sokkal mélyebben és közvetlenebb módon vannak jelen a Baál imádatmal járó vallási elemek és rítusok, noha kissé finomítottabb, modernizált formában.

A kelta *Litha*, vagy annak későbbi keresztényesített változata Szent Ivan éjszakája (*Oíche Fheile Eoin*) ünneplésének elengedhetetlen kelléke volt a magaslatokon meggyújtott *balefire*. A *balefire* az ó angol *bælfyr* eredeti jelentése „*temetési*,” vagy „*áldozati tűz*,” amit Baál ünnepnapjainak alkalmával gyújtanak meg még korunkban is. Jegyezzük meg, itt a *bale* a magyar bála szó

megfelelője, tehát nem a Baál névből fakad, noha ezeket a nagy bálákba rakott fa, vagy rőzse rakásokból meggyújtott tüzeket az ő ünnepeinek alkalmával gyújtották meg. Ezt a rituális máglyatüzet nevezik még *bonfire*-nek is, miután a korai kelták eredetileg száradt csontokból rakott máglyákat gyújtottak meg a rítusaik alkalmával. A kelták a nyári napforduló alkalmával meggyújtott tüzei egyben Áine istennő életését, imádatát is szolgálták. A kelta Áine azonos a bábéli Istárral, illetve az ő görög (Afrodité), római (Vénusz) megfelelőivel, aki a szerelem, a szépség, a sexualitás, a vágyak, a termékenység, a háború és politikai hatalom istennőjét jelöli. Ezért is van szorosan asszociálva ez a nap a szerelemmel és termékenységgel.

A római Júnó és Vestalia ünnepek

A legősibb pogány kultuszok és hagyományok megőrzői a kelták mellett a rómaiak voltak. A római változat több pogány istennő kultuszához is fűződik, ezen a napon leginkább Jupiter feleségének, Júnónak, vagy *Júnó Luná*-nak a Holdistennőnek a napját ünnepelték meg. Júnó az asszonyok oltalmazója, a női egészség és szépség támogatója, valamint a gyermekáldást is pártfogó istennő volt. A „keresztényesített” verzióban pedig a hangzatos „*megszentelt szerelem*” pártfogójaként ismert. Amint a keltáknál, a rómaiaknál is gyakoribbak voltak az eljegyzések és házasságkötések ezen a napon. Közel a napfordulóhoz, a nyár közepén adtak ünnepet Vesztának is június 7.-e és 15.-e között, aminek alkalmával Róma matrónái nyolc napon át sós ételáldozatot vittek a föld Istennője elé abból a célból, hogy áldását nyerjék az otthonaikra. Veszta a szüzesség megőrzésének istennőjeként van számontartva, aki Júnóval együtt a nők és a házasság oltalmazói voltak. A harminc évre szóló szüzességi fogadalmat tevő *Vestales*, vagyis a Vesta-szüzek őrizték a templom szent tüzet, s rendkívüli privilégiumnak számított ebbe a rendbe befogadást nyerni. A legismertebb Veszta szűz Rhea Silvia volt, aki megtörte a szüzességi fogadalmát és Marstól megfoganta Romuluszt és Rémuszt.

Vesztát gyakran jelképezték a lángoló szív emblémával és hódolói ennek megfelelően **szent öröktüzekkel** reprezentálták jelenlétét a falvakban és városokban. A lángoló szív szimbólumát - mint oly sok más pogány motívumot -, a katolikus egyház is magáévá tette, „Szűz Máriát” szinte kivétel nélkül ezzel a lángoló, tüzes szívvel ábrázolják. A Vestalia ünnepekor a *vestales* tagjai szent pogácsákat készítettek, amihez a vizet felszentelt korsókban hozták a szent forrásokból. A víz sosem érhetett földet a forrásból való kimerítése és a pogácsák elkészítése közötti időben. A kemény pogácsához némi són kívül mást nem használtak. A Vestalia ideje alatt csakis nők léphettek be Veszta templomába, akik érkezésükkor levetették saruikat és bemutatták az áldozataikat. Az ünnep végén az egész templomot kisöpörték

és megtisztították, a hulladékokat a Tiberis folyóba dobták. Ovidiusz római költő i.e. 43 – 17/18 leírásából tudjuk, hogy a Vestalia ünnep utolsó napját, Június idusát munkaszüneti nappá tették mindazok, akiknek a foglalkozása a gabonához kötődött, így pl. a molnások és pékek, akik ezen a napon virágokat, koszorúkat, valamint kis kenyereket függesztettek a malmaikra, illetve boltjaikra. Ma is sokan vannak, akik megünneplik a Vestát, áldozati pogácsákat készítenek, virágokkal ékesítik otthonaikat és rítusos nagytakarítást végeznek.

A nyári napforduló, mint „keresztény” ünnep

Amint az számos más pogány ünnepek esetében is megtörtént, a katolikus egyház ezt az ünnepet is keresztény köntösbe bújtatva tette magáévá. Bár a kereszténység elterjedése után a Nap éltetésének tisztán pogány motívumai nyilvánvaló okoknál fogva a háttérbe szorultak, a tűzünnep mégis megőrizte korábbi szimbolikáját és mágikus karakterét. Keresztényi értelmezésében a tűzrakás immáron a fény és a sötétség, a jó és rossz küzdelmét szimbolizálja. Természetesen a mágikus praktikák, valamint a házassággal és termékenységgel kapcsolatos szokások megmaradtak, amit azzal ellensúlyoztak, hogy ezt a napot Keresztelő Szent János napjává tették.

A naptárreformokból fakadó csúszások miatt a katolikusok június 23-áról 24-ére virradó éjszakáján ünneplik meg Szent Iván éjszakáját, vagyis, három nappal a napforduló után. Szent Iván éjszakáját a nyári napfordulótól ma azért választja el három nap, mivel az Június 21.-re esik az északi féltekén. Korábban a csillagászati nyár kezdete valóban Június 24.-re esett, de a tropikus időszámítási mód sajátossága és a korábbi naptárreformok következtében szétvált a két ünnep.

A névleges kereszténység terjedésével nyilvánvalóvá vált, hogy a pogány „megtértek” tömegei nem hagytak fel a korábbi gyakorlataikkal és vallási szokásaikkal, s erre a kihívásra a katolikus „egyház” sajátos módon reagált; A népszerű és kiolthatatlan pogány ünnepeket átvették és „keresztényesítették”, azaz névlegesen keresztény ünnepekké tették, de oly módon, hogy közben az adott ünneppel járó hagyományokat és szokásokat továbbra is gyakorolhatták a „hívek”. Így lett a nyárközépi ünnep Keresztelő János születésének ünnepe, s az ünneplők e fedőnév alatt gyakorolták tovább a bevett pogány hagyományaikat, esetenként némi „keresztény” adalékkal kiegészítve.

Az ünnep magyar változatában Szent Iván éjszakája ugyancsak Keresztelő János névnapjához kötődik, de a felszín alatt megőrizve a pogány hagyományokat. A magyar nyelvű Wikipédiában a [Szent Iván éjszakája](#) címszó alatt ez olvasható:

„Ezt a napot nyárközépnek is nevezik, országonként más-más nevet adtak neki attól függően, hogy a nyárközéphez vagy Szent János napjához kötötték. Június hónapot Magyarországon Szent Iván havának is hívják, az Iván név pedig a régi magyar Jovános, Ivános alakból származik.

Az 5. századtól említik a Szent Iván éjszaka együttes megünnepelését Keresztelő János ünnepével, az egyház pedig erre a napra helyezte a szent születésének időpontját, mint a fény és a világosság győzedelmét, a sötétség és a halál felett. Melchior Inchoffer szerint, aki egy

18. században élt egyházi szerző volt, a magyarok már a 11. században (1026 körül), tűzgyújtással ünnepelték az Iván nap előestéjét.”

A külsőséges vallásosság ellenére a nép körében továbbra is dívának a szerelmi praktikák, megy a kéjelgés és a szerelmi étellel kapcsolatos jósolgatás. A szalmából és a többféle fából megrakott örömtüzek fölött a régi szokás szerint a lányok átugráltak, a fiúk pedig a lányok tetszetős mozgását megfigyelve szemelték ki maguknak az ideális párt. A hiedelem szerint ezen a varázslatos éjjelen szinte minden megtörténhet, a kívánságok és buja vágyak beteljesülhetnek.

Amennyiben volt ennek az ünnepnek a messze múltban egy ősmagyar változata is az mára ismeretlen, az ünneppel kapcsolatos mai magyar szokások részben a szomszédos szláv népektől lettek átvéve, illetve a katolikus egyház hagyományaiból merülnek. Még az ünnep jelenlegi magyar neve a Szent Iván éjszakája is a szláv és a katolikus közvetítés eredménye. A szláv és egyéb kelet-európai, így a magyar szokások is hasonlóak a nyugatabbra gyakorolt szokásokhoz, amelyek része a nyárközépi tűzgyújtás, illetve a tűzcsóvák forgatása, a “lobogózás”. A tűz körül álló asszonyok különféle illatos gyógyhatású füveket, virágokat füstöltek, s ezeket később fürdők készítéséhez használták fel.

Isten gyülekezeteinek tagjai mindenképpen óvakodjanak ezeknek a pogány szokásoknak megtartásától, az azokban való részvétől, még akkor is, ha azok gyakran a nemzeti hagyomány címkéjével vannak ellátva.

